

**BRATISLAVSKÁ MEDZINÁRODNÁ ŠKOLA LIBERÁLNYCH
ŠTÚDIÍ**

**VYMEDZENIE JEDNOTLIVCA V SKUPINE KATOLÍCKEJ
A SEKULÁRNO – HUMANISTICKEJ ETIKY.**

BAKALÁRSKA PRÁCA

Michaela Dujíčková

BRATISLAVA 2012

**BRATISLAVSKÁ MEDZINÁRODNÁ ŠKOLA LIBERÁLNYCH
ŠTÚDIÍ**

**VYMEDZENIE JEDNOTLIVCA V SKUPINE KATOLÍCKEJ
A SEKULÁRNO – HUMANISTICKEJ ETIKY.**

BAKALÁRSKA PRÁCA

Michaela Dujíčková

Bakalársky študijný program: Liberálne štúdiá

Študijný odbor 3.1.6 Politológia

Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Mgr. Peter Šajda, PhD.

Stupeň kvalifikácie: Bakalár (Bc.)

Dátum odovzdania práce: 30.4.2012

Dátum obhajoby: 13.06 2012

Michaela Dujíčková

BRATISLAVA 2012

Čestné vyhlásenie o originalnosti práce

Čestne vyhlasujem, že som predkladanú prácu vypracovala sama, iba s pomocou školiteľa a vedúceho bakalárskej práce a označila som všetky citácie a zdroje použité v texte.

V Bratislave, 30.4.2012

Michaela Dujíčková

Abstrakt

Autor práce: Michaela Dujičková

Názov práce: Vymedzenie jednotlivca v skupine katolíckej a sekulárno – humanistickej etiky.

Názov vysokej školy: Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií

Meno školiteľa: Mgr. Mgr. Peter Šajda, PhD.

Komisia pre obhajoby: Mgr. Dagmar Kusá, PhD., prof. PhDr. František Novosád, Csc., Samuel Abrahám, PhD.

Predseda komisie: Samuel Abrahám, PhD.

Miesto, rok, rozsah práce: Bratislava, 2012, 44 strán

Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár (Bc.)

Cieľom tejto práce je zistiť, do akej miery je myslenie jednotlivca ovplyvnené príslušnosťou k svetonázorovej skupine *kresťan katolík* a *sekulárny humanista*. Sústreďujem sa na občanov Slovenskej republiky v úvode 21. storočia. Hlavnou snahou v tejto práci je preukázať, že napriek jasne stanoveným hraniciam, ktoré dve spomínané názorové skupiny majú, je jednotlivec schopný sa do určitej miery rozhodovať podľa vlastného uváženia. Existujú skupiny kresťanov katolíkov a sekulárnych humanistov, ktorých hodnoty sa navzájom prekrývajú, čo znamená, že dualizmus daných etických skupín nie je absolútny a toto spomínané rozdelenie je skôr orientačné.

Prvá časť práce približuje význam etiky samotnej - aký má táto filozofická disciplína význam, čomu sa venuje a aké sú jej hlavné charakteristiky. Nasledovná časť priblíži morálne hranice katolíckej etiky a etiky sekulárneho humanizmu. Poukážem na ich historické pozadie, hlavné charakteristiky a to, ako pristupujú k jednotlivým otázkam. Prepojenie konkrétnych etík s ich sympatizantmi a hlavne to, či príslušníci daných skupín skutočne vyznávajú hodnoty, ktoré hlásajú jednotlivé smery, je ilustrované na konkrétnom dotazníku, ktorý som vytvorila a predložila skupine 200 respondentov. Dotazník skúma názory na konkrétne problémy ako eutanázia, interrupcia, trest smrti alebo antikoncepcia, ako aj názory ohľadne legislatívy v týchto oblastiach.

Výsledkom tejto práce je zistenie, že napriek tomu, že sa ľudia identifikujú s konkrétnymi skupinami, ktoré majú jasne stanovené hranice v rámci chápania otázok života, smrti a morálnych hodnôt; je tu predpoklad, že existuje isté percento ľudí v oboch skupinách, ktorých názory sa líšia od názorov skupiny. To znamená, že rozdelenie a vymedzenie daných skupín je v podstate iba orientačné.

Abstract

Author of thesis: Michaela Dujíčková

Title: The definition of an individual in the group of Catholic ethics and the group of secular humanism.

Name of University: Bratislava International School of Liberal Arts

Consultant: Mgr. Mgr. Peter Šajda, PhD.

Committee: Mgr. Dagmar Kusá, PhD., prof. PhDr. František Novosád, Csc.,
Samuel Abrahám, PhD.

Place, year, number of pages: Bratislava, 2012, 44 pages

Academic degree: Bachelor (Bc.)

The aim of this thesis is to determine the extent of human thinking which is influenced by the participation of the world-view groups *Christian Catholic* and *Secular Humanism*. My focus is on the citizens of Slovakia in the term of 21st century. The main effort of this is to demonstrate, that despite both of those opinion groups have clearly set down boundaries, the human is still, to some extent able to decide for himself. There are groups whose values overlap which means that the dualism of those ethics groups is not absolute and that the division is rather approximate.

The first part of this presents the importance of ethics itself. What is the main meaning of this philosophical discipline? What is it dealing with and what are the main characteristics? The second part is presenting the moral boundaries of two concrete ethics groups, Catholicism and Secular Humanism. This part describes their historical backgrounds, main characteristics of their moral values and their attitude with dealing with the concrete issues within their mandate. Interconnection of concrete ethics with their sympathizers, and if those sympathizers really confess values of each ethics groups is illustrated in a specific questionnaire which was made especially for this bachelor thesis and was presented to a group of 200 respondents. The whole questionnaire was made from questions and attitudes towards euthanasia, interruption, the death penalty and suicide.

The results of this thesis show that people identify themselves with the concrete groups; that these ethics groups have their own clearly set down boundaries in the questions about understanding of life and death and moral values; and that there is a presumption that there is a certain percentage of people in each group, whose opinions are different than opinions of the group. That means that the division and definition of concrete groups is basically approximation.

Predhovor

Často sa stáva, že sa v spoločnosti vyskytujú názorovo odlišné skupiny a tie vedú neutíchajúci boj o vedúce postavenie. Takáto situácia je aj na Slovensku. Nachádza sa tu silná a početná skupina kresťanov katolíkov, ktorá je prítomná v našej spoločnosti už mnoho storočí, a ktorej morálne hodnoty sa už považujú za vlastné celej spoločnosti. Naproti tomu, sa tu vyskytuje filozofický smer sekulárny humanizmus, ktorý je síce oveľa mladší a ani zastúpenie nemá také početné, ale je silným konkurentom v tomto etickom súboji.

Tento súčasný konflikt má vždy veľmi fascinoval, preto som sa jeho skúmaniu začala venovať a prečítala som si prislúchajúcu literatúru so snahou nájsť prípadné riešenie a ukončiť tak tento názorový a hodnotový boj. Po získaní vedomostí o jednej aj druhej názorovej skupine a po množstve rozhovorov so sympatizantmi oboch morálok som dospela k záveru, že síce majú oba smery jasne stanovené hranice ich presvedčení, ale vynára sa tu priestor, kde medzi jednotlivcami prichádza ku konsenzu. Ešte prekvapivejší bol pre mňa fakt, že ľudia napriek príslušnosti k jednej alebo v druhej názorovej skupine, majú osvojené také morálne hodnoty, ktoré nie celkom súhlasia s danou názorov skupinou. Urobila som preto dotazník, v ktorom som sa zamerala na etické problémy v otázke kvality života a hodnoty života samotného. Prieskum potvrdil moje predpoklady a ešte väčšmi ma uistil, že existuje priestor na nájdenie spoločnej pôdy pre tých, čo uznávajú nadprirodzenú autoritou i tých, ktorí sa opierajú výlučne o silu kritického rozumu. O to viac, keďže obe skupiny zdôrazňujú potrebu tolerancie a vzájomnej pomoci v spoločnosti.

Za príkladnú pomoc a nespočetné množstvo neoceniteľných rád, pripomienok a poznámok k tejto práci vyslovujem poďakovanie hlavnému školiteľovi práce Mgr. Mgr. Peter Šajdovi, PhD. a profesorky Mgr. Dagmar Kusej, PhD. Ďalej si moje poďakovanie zaslúžia moja rodina, kamaráti a spolužiaci, ktorých vecné poznámky som zakomponovala do svojej práce.

Obsah

Abstrakt	III
Abstract	V
Predhovor	VII
Obsah	8
1. KAPITOLA – Úvod	9
2. KAPITOLA – Etika	12
3. KAPITOLA – Etická paradigma kresťan katolík	14
4. KAPITOLA – Etická paradigma sekulárny humanista	20
5. KAPITOLA – Dotazník	26
6. KAPITOLA – Záver	40
Zoznam bibliografických zdrojov	42

1. KAPITOLA

Úvod

Na svete žije 7 miliárd ľudí, ktorí vyznávajú niekoľko hlavných typov náboženstva. Medzi najrozšírenejšie patrí kresťanstvo, islam, hinduizmus, budhizmus či judaizmus. Všetky tieto náboženstvá majú svoje vetvy, odnože a sekty, ktoré sa od seba často líšia iba v minimálnych detailoch. Napriek tomu si vieme predstaviť, koľko rôznych odpovedí by sme dostali na tú istú otázku. Na Slovensku žije síce iba necelých 5,4 milióna ľudí, no napriek tomu spomínanú pluralitu názorov máme aj u nás (Štatistický Úrad, 2011).

Silná pluralita názorov na malom území nemusí vždy spôsobovať hneď ozbrojené nepokoje. Napriek tomu je na Slovensku v tomto ohľade cítiť napätie. Najrozšírenejším náboženstvom je kresťanstvo, najmä rímsko-katolícke vierovyznanie, a hneď druhou najpočetnejšou skupinou sú ľudia bez vyznania (Štatistický úrad, 2012). Ako je už na prvý pohľad jasné, tieto dve skupiny majú na mnoho etických otázok odlišný názor. Preto som sa rozhodla venovať sa práve tejto odlišnosti a tomu, ako príslušnosť k jednej zo spomínaných skupín ovplyvňuje človeka pri rozhodovaní. Definovať morálne hodnoty nejakej skupiny sa dá na základe dokumentov a vyhlásení, z ktorých čerpajú inštitúcie pôsobiace na Slovensku.

V tejto práci sa venujem katolíckej etike a etike sekulárneho humanizmu. Obdobie, ktorého sa môj výskum týka, je úvod 21. storočia, pretože najmä v tomto období sa vyskytujú morálne dilemy, ktorým sa venujem. Hodnota života a smrti v otázkach eutanázie alebo interrupcie je prítomná hlavne v dnešnej dobe. Podľa katolíckej etiky „ľudský život treba absolútne rešpektovať a chrániť už od chvíle počatia. Ľudskej bytosti už od prvej chvíle jej jestvovania treba priznať práva osoby, medzi ktorými je nedotknuteľné právo každej nevinnej bytosti na život (Katechizmus K. C., 1998).“ Predstavitelia sekulárneho humanizmu si zas nemyslia, „že by akákoľvek cirkev mala zákonom nariaďovať či ukladať

zvyšku spoločnosti svoje stanoviská ohľadne mravnej cnosti a hriechu, sexuálneho chovania, svadby, rozvodu, regulácie pôrodnosti alebo interrupcií. Ako sekulárni humanisti veríme v ústrednú dôležitosť hodnoty ľudského šťastia tu a teraz (Kurtz, 1980).“

Život ako nedotknuteľný v rozpore s kvalitou života. Smrť ako koniec jednej fázy a začiatok druhej, kde na opačnej strane stojí úplný koniec. Už na týchto dvoch príkladoch je zrejmý názorový konflikt, ktorý je prítomný.

Vo svojom skúmaní morálnych pozícií oboch skupín vychádzam z normatívnych dokumentov. V prípade katolíckej etiky je pre mňa východiskom Katechizmus Katolíckej cirkvi, v ktorom sú zhrnuté základy katolíckej morálnej nauky a taktiež je akousi príručkou a zdrojom všetkých potrebných informácií. Sekulárny humanizmus má svoje hlavné princípy vytyčené v humanistických manifestoch, prvý bol v roku 1933, medzi najdôležitejšie dokumenty patrí Amsterdamská deklarácia a taktiež Deklarácia sekulárneho humanizmu. Na Slovensku majú obe skupiny početné zastúpenie. Je tu silná katolícka komunita ľudí, ktorí sa pravidelne angažuje vo verejnom živote. Za nimi nezaostávajú rôzne skupiny humanistov a sekulárnych humanistov, ktorí majú vlastné internetové stránky, píšú publikácie, organizujú rôzne stretnutia a debaty.

Vo svojej práci chcem nájsť odpovede na to, do akej miery je človek ovplyvnený etikou konkrétnej skupiny, v ktorej participuje. Či je možné rozhodovať sa, napriek jasne stanoveným hraniciam morálneho a nemorálneho, aj inak? Určite má zmysel zistiť odpovede na tieto otázky, pretože existuje pravdepodobnosť, že daná dualita konkrétnych skupín nie je absolútna. To by znamenalo, že spomínané rozdelenie je orientačné. Je možné nájsť stred medzi dvoma tak diametrálne odlišnými morálkami a ak áno, ako to zapracovať do dnešného života? Kompromis a vzájomná tolerancia sú veľmi dôležité. Rada by som sa preto aspoň priblížila k odpovediam na otázky, ktoré si kladiem.

Výsledkom môjho výskumu je potvrdenie tézy, že napriek tomu, že človek je do určitej miery ovplyvnený morálnymi hodnotami svetonázorovej skupiny, ku ktorej sa hlási, je schopný sa taktiež do určitej miery rozhodovať podľa vlastných etických hraníc. Hranice, ktoré jednotlivé etické skupiny stanovujú,

človeka nezaväzujú natoľko, že by moja téza bola vylúčená. Môj výskum taktiež dokazuje, že dualizmus konkrétnych skupín nie je absolútny, že existujú jednotlivci, ktorých morálne hodnoty sa navzájom prekrývajú. Znamená to, že spomínané rozdelenie je v podstate orientačné.

2. KAPITOLA

Etika

Etika je filozofická vedná disciplína, ktorá sa zaoberá správaním človeka a morálnymi normami, podľa ktorých sa človek riadi. Slovo etika pochádza z latinského slova *ethos*, čo v preklade znamená zvyk alebo obyčaj; v širšom kontexte to chápeme ako ideálny celok princípov, podľa ktorých by sa ľudia v spoločnosti mali správať. Slovo morálka (morálny) pochádza z latinského slova *moralitas*, čo v preklade môžeme chápať ako správne, mravné chovanie. Morálka je istý súbor vnútorných pravidiel a povinností človeka. Je individuálna a je odlišná nielen v rôznych spoločnostiach ľudí, ale dokonca človek má svoj súbor morálnych hodnôt a princípov. Aby bol človek morálny, musí si osvojiť mravné zmýšľanie. „Mravné je také zmýšľanie a jemu zodpovedajúce konanie, ktoré korešponduje s požiadavkami mravného zákona. Z filozofického hľadiska sa tento pojem orientuje podľa etickej hodnoty dobra (Delfová, Georg-Lauerová, Hackeneschová, & Lemckeová, 1993).“ Etika ako veda o morálke, teda o ideálnom správaní sa, skúma všetky časti života človeka a preto poznáme veľa druhov etík ako napríklad analytická etika, environmentálna etika alebo feministická etika. Skúmanie morálnych javov je zložitý proces a preto každé jedno odvetvie etiky má svoj význam.

Základom určovania morálky je pojem dobra. „Ako neutrálny voči všetkým oblastiam vedenia dostáva sa pojem dobra do blízkosti pojmu dokonalosti. Vo všetkých variantoch významu tohto pojmu je však prítomné napätie k jeho protikladu, k pojmu zla. Z toho vyplýva nevyhnutnosť rozhodovania. Dobro sa stáva orientujúcim pojmom v oblasti ľudského konania, princípom etiky (Delfová, Georg-Lauerová, Hackeneschová, & Lemckeová, 1993).“ Už v antickom období sa etika snažila dávať odpovede na to, čo je dobré a čo zlé, ale predovšetkým bola akousi príručkou k dobrému spoločenskému životu. O etike uvažovali myslitelia ako Sokrates, Platón a Aristoteles, pričom všetci traja sa snažili nájsť odpoveď na otázku, aký je to dobrý život a podľa čoho sa ľudia majú správať, aby dosiahli šťastie vo svojom živote. Následne prichádzali mnohí ďalší autori so snahou nájsť odpovede na nové morálne

otázky, ktoré sa vynárali. S príchodom kresťanstva sa morálka orientuje na morálny zákon daný od Boha, ktorý dal človeku rozum na to aby mohol správne konať. Postupom času sa ústrednou myšlienkou morálky stal spoločenský konsenzus, v ktorom sa ľudia naučili spoločne vychádzať a navzájom sa rešpektovať. Tolerancia je základom úspešnej spoločnosti, v ktorej ľudia, napriek rozdielnym názorom a predstavám o živote, dokážu spolu existovať.

V nasledujúcej časti práce sa budem venovať dvom názorovo odlišným skupinám, ktoré sa nachádzajú spolu v jednej spoločnosti. Etické paradigmy kresťanov katolíkov a sekulárnych humanistov sa vo svojej podstate zásadne odlišujú a zakladajú svoje postoje na iných hodnotách.

3. KAPITOLA

Etická paradigma *kresťan katolík*

Kresťanstvo je monoteistické náboženstvo, ktoré vzniklo v 1. storočí nášho letopočtu a vyvinulo sa z judaizmu. Ako monoteistické náboženstvo, kresťanstvo uznáva jediného, všemocného Boha, ktorý je Pánom celého sveta a ľudstva na Zemi, teda nielen kresťanov. Boží syn Ježiš Kristus svojím zmŕtvychvstaním premohol smrť a zmieril celý svet s Bohom, čím ho vykúpil od zatratenia. Najdôležitejším dokumentom kresťanstva je Biblia, skladá sa zo Starého a Nového zákona, spolu obsahujú 72 kníh a tie sa delia na prorocké, historické a vyučujúce. Kresťanstvo sa taktiež delí na podskupiny, medzi najpočetnejšie patria katolíci, protestanti a pravoslávni kresťania. V nasledujúcej práci sa konkrétne zameriam na skupinu *kresťan katolík*.

Katolicizmus je vetva kresťanstva, ktorá zahŕňa učenie a vieru v jediného kresťanského Boha. Katolicizmus je silne hierarchický a jeho hlavným predstaviteľom je pápež so sídlom vo Vatikáne. Medzi hlavné pravdy katolicizmu patrí nasledovné: Boh je iba jeden a nachádzajú sa v ňom tri osoby, Otec, Syn a Duch svätý. Boží syn sa stal človekom, aby nás vykúpil z hriechov. Boh je spravodlivý sudca. Duša človeka je nesmrteľná a človek potrebuje Božiu milosť aby bol spasený. Ústredným prvkom katolíckej etiky je Desatoro božích prikázaní. „Desať prikázaní patrí k Božiemu zjaveniu. Zároveň nás učí pravej ľudskosti človeka. Pripomína podstatné povinnosti a tým nepriamo i základné práva, ktoré sú vlastné prirodzenosti ľudskej osoby. Desatoro je vynikajúcim vyjadrením „prirodzeného zákona“ (Katechizmus K. C., 1998).“ Znenie Desatora pochádza zo Starého zákona. Aktuálne znenie podľa Katechizmu katolíckej cirkvi je nasledovné:

- Ja som Pán Boh tvoj. Nebudeš mať iných bohov okrem mňa, ktorým by si sa klaňal.
- Nevezmeš meno Božie nadarmo.
- Pamätaj, že máš svätiť sviatočné dni.

- Cti otca svojho i matku svoju.
- Nezabiješ.
- Nescudzoložíš.
- Nepokradneš.
- Nebudeš krivo svedčiť proti svojmu blížnemu.
- Nebudeš túžiť po majetku svojho blížneho.
- Nebudeš žiadostivo túžiť po manželke svojho blížneho. (Katechizmus K. C., 1998)

Pre tento výskum a pre jasné a zrozumiteľné vytýčenie morálnych postojov k otázkam samotného života a jeho kvality sú najdôležitejšie najmä piate a šieste prikázanie. Piate prikázanie, *nezabiješ*, je v Katechizme Katolíckej cirkvi vysvetlené nasledovne: „Ľudský život je posvätný, pretože už od svojho začiatku vyžaduje stvoriteľské pôsobenie Boha a navždy zostáva v osobitom vzťahu k Stvoriteľovi, svojmu jedinému cieľu. Jediné Boh je Pánom života od jeho začiatku až do jeho konca: nikto a za nijakých okolností si nemôže nárokovať právo zničiť nevinnú ľudskú bytosť (Katechizmus K. C., 1998).“ To znamená, že Katolícka cirkev absolútne odmieta akýkoľvek zásah do života nevinného človeka, ktorý by znamenal jeho smrť. Jediný Boh je ten, ktorý môže rozhodovať o živote a smrti každého jedinca. Od piateho prikázania sa odvíjajú postoje katolíckej morálky taktiež k potratom, ktoré sú diskutované v dnešnej dobe. „Priamy potrat, to znamená chcený ako cieľ alebo ako prostriedok, závažne protirečí morálnemu zákonu: Nezabiješ zárodok potratom ani neusmrtíš novonarodené dieťa (Katechizmus K. C., 1998).“ Každý, kto sa vedome zúčastňuje alebo dovoľí, aby bol potrat uskutočnený, bez ohľadu na príčiny a dôvody takého činu, bude čeliť exkomunikácii z cirkvi. Exkomunikácia znamená vyobcovanie, čiže vylúčenie z náboženského spoločenstva. Je to jedným z najťažších trestov, ktoré sú možné v Katolíckej cirkvi. Taktiež niektoré druhy predpôrodnej diagnostiky, najmä tie, ktoré zasahujú do genetického kódu, sú považované za manipuláciu s ľudskou osobou a zasahujú do ľudskej dôstojnosti, preto sú nezlučiteľné s morálkou

Katolíckej cirkvi. Podobne cirkev pristupuje v prípade eutanázie: je morálne neprijateľná a hrozí za ňu rovnaký trest ako v prípade priameho potratu. Piate prikázanie zaväzuje človeka, aby si vážil telesný aj duchovný život a nikomu nevinnému neuškodil na tele ani na duši.

Šieste prikázanie, *nescudzoložíš*, vykladá Katechizmus nasledovným spôsobom. „Tým, že Boh stvoril človeka ako muža a ženu, obdaril rovnakou osobnou dôstojnosťou muža aj ženu. Človek je osoba a to rovnakou mierou muž i žena: obaja sú totiž stvorení na obraz a podobu osobného Boha (Katechizmus K. C., 1998).“ Šieste prikázanie hovorí predovšetkým o čistote, čistej láske a o čistote manželského zväzku. Čistota manželstva a sexuality v manželstve predpokladá osvojenie si sebaovládania. Všetky iné sexuálne prejavy, ako onánie, smilstvo, pornografia a praktizovaná homosexualita sú chápané ako ťažké hriechy a sú závažným porušením kresťanskej morálky. Veľkým darom a poslaním manželstva je plodenie. „Plodnosť je dar, je jedným z cieľov manželstva, lebo manželská láska prirodzene smeruje k tomu, aby bola plodná. Dieťa neprichádza zvonku ako čosi pridané k vzájomnej láske manželov; vzniká v samom srdci tohto vzájomného darovania sa, ktorého je ovocím a zavŕšením (Katechizmus K. C., 1998).“ Ďalej sa vo výklade šiesteho prikázania opisuje prípad neplodnosti v manželskom zväzku. Cirkev je toho názoru, že je dobré podporovať výskumy, ktoré sa snažia otázku neplodnosti vyriešiť, ale iba také, ktoré pri tom postupujú tak, aby neublížili dôstojnosti manželstva. Techniky, ktoré ako riešenie plodnosti využívajú genetický materiál od inej osoby ako od manželov, sú nemorálne. Takisto aj v prípade, že genetický materiál by pochádzal od manželov, ale bol by potrebný lekársky zásah v zmysle, že by lekár musel asistovať pri oplodnení, je takéto konanie morálne neprijateľné. Medzi ťažké previnenia voči dôstojnosti manželstva patrí cudzoložstvo a rozvod.

V otázke používania antikoncepčných prostriedkov je cirkev odmietavá. Jediným možným spôsobom vhodným na reguláciu plodnosti je zdržanlivosť v zmysle využívania plodných a neplodných dní. „Regulácia plodenia predstavuje jeden z aspektov zodpovedného otcovstva a materstva. Odôvodnenosť úmyslov

manželov neospravedlňuje používanie morálne neprípustných prostriedkov (napríklad priamu sterilizáciu alebo antikoncepciu) (Katechizmus K. C., 1998).“

Podstatou katolíckej etiky sú okrem spomínaného Desatoro Božích prikázaní tiež rôzne koncilové a pápežské vyhlásenie, ako aj vysvetlenia Kongregácie pre náuku viery. V tejto práci sa venujem práve etickým problémom, ktoré sú spojené s otázkou života a smrti. Katolíci veľmi citlivo reagujú na prítomnú možnosť umelého potratu v spoločnosti a taktiež na stále sa zväčšujúci dopyt po umelom oplodnení. Vo Vysvetlení Kongregácie pre náuku viery ohľadom umelého potratu sa píše: „Cirkev už od prvého storočia učila, že každý vyvolaný potrat je morálne zlo. Toto učenie sa nezmenilo. Ostáva nemenné. Priamy potrat, to znamená chcený ako cieľ alebo ako prostriedok, závažne protirečí morálnemu zákonu: *Nezabiješ zárodok potratom, ani neusmrtíš novonarodené dieťa* (Konferencia Biskupov Slovenska, n.d.).“ Pre katolíkov je priamy potrat veľmi závažný zločin, ktorý je neospravedlniteľný. Je podľa nich dôležité, aby ani zákony danej krajiny neumožňovali takúto možnosť, pretože to nie je v súlade s ľudskou dôstojnosťou. Ján Pavol II. V encyklike *Evangelium Vitae* sa k priamemu potratu vyjadruje nasledovne: „...vyhlasujem, že priamy potrat, to jest chcený ako cieľ alebo ako prostriedkom je vždy vážnym morálnym neporiadkom, lebo je dobrovoľným zabitím nevinnej ľudskej bytosti (Pápež Ján Pavol II., n. d.).“ Znamená to, že v žiadnom prípade nemôže byť schvaľovaný postup osoby, ktorá takýto čin vykoná a ani takej osoby, ktorá sa vedome podieľa na priamom potrate. Podporovatelia priameho potratu často argumentujú kvalitou života a v prípadoch, keby dieťa po narodení malo mať zlé alebo nevyhovujúce životné podmienky, podporujú túto možnosť ako východisko z danej situácie. Taktiež v prípade, že by žena – matka mala mať zníženú kvalitu života v dôsledku narodenia dieťaťa, je priamy potrat riešením, pretože kvalita života a osobné šťastie je pre nich na prvom mieste.

Dôstojnosť človeka je podľa kresťanskej viery daná Bohom. Viera vyžaduje, aby človek žil v miery s ostatnými, aby rešpektoval potreby svojich blízkych a aby s rešpektom pristupoval aj k svojej viere. „Svojím rozumom človek spoznáva Boží hlas, ktorý ho pobáda „konať dobré a chrániť sa zlého“. Každý človek je povinný riadiť sa týmto zákonom, ktorý sa ozýva vo svedomí a spĺňa sa

v láske k Bohu a blížnemu. Mravný život svedčí o dôstojnosti človeka (Katechizmus K. C., 1998).“ O dôstojnosti človeka sa ďalej píše aj v inštrukcii *Dignitas personae*, ktorá reaguje na vývoj v biomedicíne. Za jediný prirodzený a dôstojný spôsob počatia je spojenie manželov. Ďalej sa v tejto inštrukcii píše, že cirkev sa snaží chrániť dôstojnosť človeka a zachovať základné a neodňateľné práva každej ľudskej bytosti už od jej počatia. (Ďačok, n. d.)

V otázke trestu smrti je katolícka cirkev odmietavá, pretože človek sa nemôže stavať do pozície absolútneho vykonávateľa spravodlivosti, pretože túto možnosť má jedine Boh. Taktiež v záujme Božom nie je to, aby človek po vykonaní hriechu zomrel, ale aby sa obrátil a naďalej žil svoj život. Iba v prípade, že ponechanie takého páchatel'a na svete, by znamenalo ohrozenie ostatných ľudí v spoločnosti, je trest smrti vhodnou alternatívou na zachovanie bezpečnosti. Vo všetkých ostatných prípadoch sa preferujú spôsoby trestov, ktoré neubližujú ľudskej dôstojnosti.

Katolícku morálku značne ovplyvnili niektorí katolícki myslitelia a autori. Jedným z nich bol Tomáš Akvinský. Filozofia Tomáša Akvinského je kresťansko-aristotelovská. Aby sme mohli porozumieť ľudskému konaniu, je dôležité osvojenie si pojmu svedomie. Svedomie vychádza z prirodzeného návyku konať dobro a nie zlo. Človek si prostredníctvom svedomia uvedomuje sám seba a taktiež rozlišuje dobro a zlo. Ľudské bytie inklinuje k dobru, čo je jeho konečným cieľom. Ľudská dôstojnosť vyplýva z Božského obrazu v človeku. Tomáš Akvinský vo viacerých ohľadoch prebral aristotelovskú etiku, rozdelenie cností bolo jedným z nich. Cnosti teda videl v dvoch kategóriách: dianoetické, ktoré boli spojené s intelektom a morálne, ktoré sa týkali vôle. Človek dosiahne šťastie, keď koná dobro a najvyššie šťastie sa dá dosiahnuť jedine pochopením Boha. Náukou o cnosti Tomáš Akvinský potvrdzuje, že ten človek, ktorý chce byť morálny, musí byť najprv humánný. Autor taktiež uznáva, že človek, ktorý nemá kresťanskú etiku, môže dosiahnuť dobro. Morálne cnosti rozlišuje štyri: rozvážnosť, ktorá je maximálne nevyhnutná pretože riadi a usmerňuje ľudské konanie. Spravodlivosť, ktorá je spoločenskou cnosťou a zároveň aj životným štýlom. Sila prezentuje pevnosť duše a schopnosť odolávať zlu a miernosť, ktorá

ovláda zmysly. Morálne cnosti produkujú sklony k dobrému chovaniu a patria k nim aj humánne cnosti, ktoré vedú k morálnemu životu. Tomáš Akvinský ale všetky spomínané cnosti podriaďuje cnostiam teologálnym. Pravou múdrosťou podľa neho je snaha o poznanie Boha. Vďaka rozumu poznávame a tvoríme poriadok a neporiadok je opozitom ľudskej prirodzenosti. Človek sa má postarať o svoje šťastie v živote a prostredníctvom dobrých skutkov aj o budúcu blaženosť. Morálnosť sa podľa Tomáša Akvinského spája s rozumnosťou, čo udržuje človeka v realite. Cnostný je ten človek, ktorý koná v správnej miere slobodne a dobrovoľne. Humánnosť je zakódovaná v ľudskej prirodzenosti, iba rozumný človek dokáže byť morálny. (Hrehová, 2008)

Tomáš Akvinský sa narodil v roku 1225 a aj napriek nevôli jeho rodiny vstúpil do dominikánskeho rádu. Vyštudoval v Paríži, kde navštevoval najmä prednášky Alberta Veľkého a následne po získaní titulu Magistra teológie začal v Paríži aj vyučovať a to konkrétne Úvod do filozofie Aristotela. Neskôr pôsobil ako pápežský teológ a následne opäť prednášal v Paríži. Posledné roky života prežil v Neapoli, kde sa mu podarilo dokončiť diela Teologická suma a Komentáre k Aristotelovi. Tomáš Akvinský zomiera v cisterciátskom opátstve vo Fossanove v roku 1274 vo veku 49 rokov.

4. KAPITOLA

Etická paradigma *sekulárny humanista*

Názorová skupina *sekulárny humanista* je prítomná v našej spoločnosti a postupne sa stáva populárnejšou medzi obyvateľmi. Pre bližšiu ilustráciu je dôležité aby som oba pojmy – *sekulárny* a *humanista* – vysvetlila. Cambridge Dictionary vysvetľuje pojem *sekulárny* nasledovne: „secular – not having any connections with religion (Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus, Secular, 2011).“ To znamená, že pojem *sekulárny* sa v žiadnom prípade nemôže stotožňovať s akýmikoľvek náboženskými zdôvodneniami. Cambridge Dictionary pre bližšiu ilustráciu vysvetľuje aj pojem *sekulárny humanizmus* nasledovne: „Secular humanism - a set of beliefs which emphasize the importance of reason and of people rather than religion (Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus, Secular Humanism, 2011).“ To znamená, že dôležitá je predovšetkým racionalita človeka a jeho rozum. Humanizmus je etické stanovisko, ktoré z pravidla odmieta akékoľvek náboženstvo. „Osobitne sa s týmto pojmom spája obraz človeka, ktorý je schopný sa rozvinúť na *dokonalého človeka* vďaka slobodným okolnostiam a dobrému vzdelaniu (Delfová, Georg-Lauerová, Hackeneschová, & Lemckeová, 1993).“

Sekulárny humanizmus je filozofický smer, ktorý uprednostňuje autonómnou racionalitu človeka, schopnosť jeho rozumu a potenciál človeka rozhodovať sa, čo je dobré a čo je zlé. Človek ako jednotlivec by v žiadnom prípade nemal byť stavaný do pozície, ktorá by bola zvýhodňovaná oproti ostatným. Je spätý s prírodou a všetko čo sa v živote pokúša dosiahnuť je prostredníctvom racionálnych činov. Sekulárny humanista, teda človek, ktorý odmieta existenciu Boha a uznáva iba racionalitu svojho vlastného rozumu, si plne uvedomuje zodpovednosť a etické dôsledky svojich rozhodnutí. Sekulárny humanizmus je filozofia, ktorú si človek vedome osvojuje, nemá byť len presvedčením, ktoré je do človeka vštepované už od narodenia, a ktoré si človek osvojí z rodinných, spoločenských či iných neracionálnych dôvodov. Sekulárny humanizmus sa snaží hľadať pravdu o svete prostredníctvom vedy a filozofie, nie prostredníctvom nadprirodzených ideí a autorít. Napriek tomu, že viac

ako polovica obyvateľov Slovenska sa hlási ku katolíckej viere, druhou najpočetnejšou skupinou sú práve ľudia bez vyznania a tvoria viac ako 13% populácie. Dôležitým faktom je, že počet ľudí, ktorý sa nehlási k žiadnemu náboženstvu za posledných 10 rokov stúpol o niečo málo viac ako 28.000 občanov. Ďalším dôležitým poznatkom, je že za toto obdobie sa menej ľudí prihlásilo ku katolíckej viere. Ich percento za posledných 10 rokov kleslo o viac ako 7%, čo v konkrétnych číslach predstavuje takmer 374.000 ľudí. (Štatistický Úrad, 2012) Hoci v rokoch 1991-2001 počet katolíkov na Slovensku vzrástol zhruba o 500.000, nárast počtu obyvateľov bez vyznania je za posledných 20 rokov väčší ako nárast počtu katolíkov.

Tento dôležitý fakt, že počet ľudí, ktorí sa hlási ku katolíckej etike za posledné obdobie poklesol, a počet obyvateľov bez vyznania sa zvýšil, môže mať za následok viacero príčin. Spomedzi iných aj fakt, že mladí ľudia sú často krát učení kritickému mysleniu už na stredných či vysokých školách a pre to je pre nich dôležité rozvíjanie racionality ich rozumu a všetky svoje hodnoty, myšlienky a činy podriaďujú svojej vlastnej vnútornej morálke. Táto morálka, ktorej základ netvorí nadprirodzená autorita, ale snaha hľadať pravdu a zmysel v rozvíjaní kvality života, sa stáva hnacím motorom stále väčšej a početnejšej skupiny ľudí. Základom tejto filozofie je kvalitný a zmysluplný život, ktorý má svoje opodstatnenie a jedinec sa v spoločnosti snaží zaujať svoje miesto a prežiť svoj život v tolerancii s ostatnými. Nesnaží sa nadradiť seba nad ostatných ani nad prírodu, pretože vie, že vzájomnou spoluprácou je možné dosiahnuť oveľa vzdialenejšie ciele. Preto aj morálka tejto skupiny ľudí je zostavená predovšetkým zo vzájomnej tolerancie a z rozumného spolunažívania na svete a v spoločnosti. Sekulárni humanisti sa snažia hájiť slobodu, a to tak ako slobodu slova či svedomia, tak aj slobodu politickú v zmysle vzájomnej tolerancie. Obhajujú ľudské práva vrátane práva na kvalitný a zmysluplný život, či práva na hľadanie osobného šťastia: „Pre sekulárnych humanistov je mravnosť jednanie, alebo by mala byť, posudzovaná kritickým rozumom a ich cieľom je rozvoj samostatných a zodpovedných jedincov, schopných činiť vlastné životné voľby, založené na porozumení ľudského chovania. Mravnosť, ktorá nie je založená na Bohu, nemusí byť protispoločenská, subjektívna alebo promiskuitná ani nemusí viesť k zrúteniu morálnych štandardov (Kurtz, 1980).“ To znamená, že sekulárny humanista rozvíja

predovšetkým svoje rozumové schopnosti a osvojuje si stále nové a nové znalosti o svete, aby bol schopný správne sa rozhodovať v prípadoch, kedy je to potrebné. Je to racionálny človek, ktorého morálne štandardy nie sú v rozpore so spoločnosťou a jej etickými princípmi.

Celá táto filozofia je sformulovaná v troch humanistických manifestoch, ktoré dodnes slúžia ako podklady pre rôzne humanistické organizácie. Humanistický manifest I. bol spísaný v roku 1933 a hovorí o novom *náboženstve*, ktoré sa objavilo. Snaží sa priblížiť túto novú formu myslenia, vymedzuje prvé pojmy. Obsahuje 15 bodov, v ktorých vyjadruje svoj postoj k morálnym hodnotám v spoločnosti.

Humanistický manifest II. bol spísaný v roku 1973 Paulom Kurtzom a Edwinom H. Wilsonom. Bol snahou o oživenie a nahradenie pôvodného humanistického manifestu I. Keďže bol spísaný až po druhej svetovej vojne, hovorí hlavne o dôstojnom zaobchádzaní s ľuďmi, o kvalite života a o rovnoprávnosti všetkých rás a národov. Názory na všetky oblasti života, ktoré sa nachádzajú v tomto manifeste, sa dodnes zhodujú s fungovaním takmer všetkých západných spoločností.

Humanistický manifest III. bol spísaný v roku 2003 Americkou humanistickou asociáciou. Je oveľa kratší ako predošlé dva, odkazuje najmä na racionálne zmýšľanie, použitie vedy a výskumu. Ústredným pilierom humanizmu je človek a jeho potreby, všetko sa realizuje prostredníctvom racionálneho zmýšľania a akékoľvek náboženstvo je v tejto filozofii nežiadúce.

Pre túto prácu sú najdôležitejšími dokumentmi Deklarácia sekulárneho humanizmu z roku 1980 a Amsterdamská deklarácia z roku 2002. V oboch dokumentoch je jasne vyjadrený postoj k všetkým oblastiam ľudského života. Sekulárny humanizmus nie je dogmou ani nejakým vyznaním. Sloboda prejavu je rovnako dôležitá ako rešpektovanie práv ostatných ľudí v spoločnosti. Pre sekulárnych humanistov je dôležité, aby cirkev bola odlúčená od štátu, pretože v prípade, že je uprednostnená jediná ideológia alebo jedno väčšinové náboženstvo, tak všetky ostatné menšinové názory sú ohrozené. Čo sa týka etických prístupov, uprednostňovaný je praktický prístup k rozumu a racionálne chápanie všetkých dostupných informácií. Mravnosť jednania by mala byť posudzovaná kritickým rozumom. Etika sekulárneho humanizmu zdôrazňuje fakt, že ľudia môžu viesť zmysluplný život a pomáhať si

navzájom s ostatnými obyvateľmi aj bez toho, aby bolo potrebné veriť v nejaké náboženstvo alebo ideológiu. Ženy a muži sú si rovní vo všetkých oblastiach života. Veda a výskum sú neodlúčiteľnými oblasťami života a sú považované za najlepšie spôsoby rozvíjania ľudskej inteligencie. (Kurtz, 1980)

O otázkach, ktorým sa venujem v tejto práci, sa píše predovšetkým v Humanistickom manifeste 2000. Spracoval ho Paul Kurtz a je akýmsi rozšírením Humanistického manifestu II. V tomto dokumente sa okrem iného jasne píše o potrebe eutanázie a to konkrétne v kapitole *Ktoré sú kľúčové zásady etiky humanistov?* V ôsmom odseku sa píše nasledovne: „Humanisti zastávajú právo na dôstojnú smrť, právo spôsobilých dospelých odmietnuť liečbu, právo zmierniť zbytočné utrpenie a dokonca aj právo urýchliť smrť. Uznávajú význam hnutí, ktoré zariaďujú miesta, kde sa uľahčuje proces umierania (Kurtz, 1999).“ To znamená, že eutanázia ako spôsob zmiernenia utrpenia človeka, je uznávaná ako vhodný spôsob ukončenia života. Je dôležitejšia dôstojná smrť ako predlžovanie neplnohodnotného života prostredníctvom vedeckých a technologických prostriedkov u človeka, ktorý by bol bez použitia týchto prostriedkov zrejme mŕtvy.

V otázke potratov a plánovaného rodičovstva zastávajú humanisti taktiež celkom jasný postoj. „Rovnako máme byť pripravení na racionálnu voľbu v oblasti ľudskej reprodukcie, kde vedecký výskum zapríčinil úplne novú situáciu - pomyslime len na oplodnenie *in vitro* (v skúmavke), náhradné matky, genetické inžinierstvo, orgánové transplantácie a nakoniec klonovanie. V morálnych heslách minulosti nenájdeme smernice pre riešenia problémov budúcnosti. A autonómiu voľby musíme rešpektovať (Kurtz, 1999).“ Taktiež sa pre doplnenie neskôr píše nasledovne: „Každý jednotlivec má mať právo slobodne voliť svojho životného partnera, ak vôbec chce, a určiť si počet detí, ako aj ich načasovanie; má mať právo vychovávať svoje biologické alebo adoptované deti, prípadne vôbec nemať rodinu (Kurtz, 1999).“ To znamená, že sekulárny humanizmus ako filozofický a etický smer plne uznáva prítomnosť plánovaného rodičovstva a to so sebou prináša rôzne druhy antikoncepčných prostriedkov; okrem iného aj užívanie tabletkovej formy antikoncepcie. Taktiež umelé oplodnenie a nové formy liečenia neplodnosti sa považujú za primerané a v dnešnej spoločnosti dokonca vítané. Pretože veda a skúmanie rôznych oblastí života vedeckou

metódou nám pomáha uľahčovať si život v rôznych smeroch. Iba prostredníctvom vedy môžeme dosiahnuť skutočné poznanie.

V planetárnej listine práv a povinností Humanistického manifestu 2000 sa v jeho tretej časti píše o treste smrti. „Trest smrti je neprípustná forma trestu. Treba ho nahradiť inými odstrašujúcimi opatreniami, napr. doživotným väzením (Kurtz, 1999).“ Tento názor humanisti zdieľajú s katolíckmi, rozdiel je však v podstate prečo nesmie byť trest smrti vykonaný. Kým v katolicizme sa za jediného pána nad životom a smrťou považuje Boh a nikto iný nesmie na seba vziať túto autoritu rozhodovania o živote druhého ani o svojom samom; pre sekulárnych humanistov je principiálne dôležité, aby každý človek v spoločnosti mal istotu, že mu nebude ublížené na zdraví ani živote. Ľudský život sa považuje za osobné vlastníctvo každej osoby a toto vlastníctvo nemôže byť nikomu odopreté. Sekulárni humanisti vyjadrujú uspokojenie s tým, že vo väčšine krajínach sveta bol trest smrti už zrušený.

Na Slovensku pôsobí niekoľko humanistických spolkov a združení. Za najrelevantnejšiu, a pre potreby tejto práce najpodstatnejšiu, považujem spoločnosť Prometheus. Je to mimovládna organizácia s takmer 21-ročným pôsobením na Slovensku. Venujú sa najmä ochrane práv tých občanov, ktorí sa nehlásia k žiadnemu náboženstvu a šíreniu sekulárneho humanizmu na národnej i medzinárodnej úrovni. Spoločnosť Prometheus publikuje diela humanistických autorov a taktiež na svojej webovej stránke ponúka priestor na vyjadrenie sa k rôznym témam či už z politického alebo spoločenského života. Spoločnosť Prometheus spolupracuje s ďalšími humanistickými organizáciami nielen na Slovensku ale aj v zahraničí. (Prometheus, n.d.)

Najväčšou a medzinárodnou humanistickou spoločnosťou je IHEU, čo v preklade znamená Medzinárodná humanistická a etická únia. Vznikla ako následok druhej svetovej vojny, keď si jej zakladatelia uvedomili potrebu medzinárodnej spolupráce. Spoločnosť IHEU dodnes patrí medzi hlavných zástancov demokracie a tolerancie vo svete a výrazne sa angažuje v boji proti diskriminácii.

Mnoho autorov by sme mohli zaradiť do tohto filozofického smeru, medzi nich patrí aj Richard Rorty. Rorty sa označuje za predstaviteľa súčasného neopragmatizmu

a taktiež za predstaviteľa antiabsolutizmu, čo znamená, že podľa neho neexistujú žiadne absolútne hodnoty v zmysle dobra a zla. Rortyho neopragmatizmus je v opozícii voči mnohým filozofickým smerom; hlavným znakom jeho anti–pozície je antidualizmus, v zmysle tradičného dualizmu, ktorým je filozofia popretkávaná dodnes. Pragmatizmus charakterizoval tým, že predstavu reality, rozumu a povahy nahrádza predstavou lepšej budúcnosti ľudstva. Richard Rorty zásadne rozlišoval medzi súkromným a verejným a to aj v morálnej oblasti. V etickej rovine mu išlo o zmenu sebachápania človeka, hlavne solidarita, schopnosť kooperovať a dôverovať je to, čo nás robí ľuďmi. Rorty odmieta univerzálne a nemenné podstaty, z ktorých by sme mali odvodiť morálku; človek sa dokáže vyvinúť iba prostredníctvom socializácie. Podľa Rortyho taká etika, ktorá má základ pre mravnosť mimo ľudského sveta, iba zakrýva pravdu o tom, že všetky takéto authority sú produktom ľudí. Svet je taký, aký si ho urobia ľudia. Takisto chápe aj morálku, pretože nič nám nie je dané „zhora“. Morálka je náš súbor praktík a návykov. (Višňovský, 2008)

Richard Rorty sa narodil 4. Októbra 1931 v New Yorku. Študoval na Hutchins College Univerzity v Chicagu a neskôr získal doktorát na univerzite v Yale. Ako profesor pôsobil na univerzitách v Pricetone, Virginskej univerzite v Charlottesville a Stanfordskej univerzite. Medzi Rortyho najvýznamnejšie diela patrí *Filozofia ako zrkadlo prírody*, *Dôsledky pragmatizmu*, *Kontingencia, irónia a solidarita* a mnohé ďalšie. Richard Rorty zomrel 8. Júna 2007.

5. KAPITOLA

Dotazník

Etické problémy, ktorým sa venujem v tejto práci, spadajú do oblasti aplikovanej etiky. Aplikovaná etika je disciplína, ktorá sa začala objavovať v 80-tych rokoch 20. storočia. Aplikovaná etika sa zaoberá aplikovaním etických teórií na praktické problémy. Vďaka tomu, vzniklo mnoho druhov aplikovanej etiky od medicínskej, cez politickú až po business etiku.

S príchodom modernej doby a neustále sa zlepšujúcimi sa výtvarnými moderných technológií, prichádzali neustále nové a nové morálne dilemy, ktoré bol človek nútený riešiť. Dnes, keď medicína dokáže s úspechom liečiť mnoho chorôb a človeka udržať pri živote, vynárajú sa nové morálne dilemy. Ohľadne eutanázie vznikol spor, ktorý je prítomný aj v našej spoločnosti. Na opačných koncoch tohto nevyriešeného problému stoja najmä veriaci a neveriaci. Taktiež je to v prípade interrupcií, či umelého oplodnenia. Je celkom samozrejmé, že každý takýto prípad je jedinečný a preto je veľmi ťažké pokúsiť sa o nejakú generalizáciu daného problému. Prítomnosť tohto sporu v ľudskej spoločnosti je ale nepopierateľným faktom.

Ako formu dokazovania mojej teórie, že etické hranice názorových skupín kresťan katolík a sekulárny humanista je možné prekročiť napriek participácii v daných skupinách, som použila dotazník. Vopred som sa snažila nájsť možné zdroje vo forme už existujúcich prieskumov verejnej mienky v danej oblasti, ale bezúspešne. Všetky už existujúce prieskumy sa orientovali prevažne na jednu z potrebných informácií a to v zmysle náboženského vyznania alebo morálnych hraníc. Preto som vytvorila nový, originálny dotazník, ktorý pozostáva z desiatich otázok a predložila som ho skupine 200 respondentov. Otázky zneli nasledovne:

1. **Považujete sa za:** A) kresťan katolík
B) sekulárny humanista
2. **Stotožňujete sa úplne s morálnymi hodnotami Vašej názorov skupiny?**
A) áno, úplne sa stotožňujem

B) nie, nestotožňujem sa úplne

3. **Dokázali by ste akceptovať niektoré morálne hodnoty opačnej skupiny?**
  - A) áno, dokázal
  - B) nie, nedokázal

4. **Súhlasíte s trestom smrti?**
  - A) áno, súhlasím
  - B) nie, nesúhlasím

5. **Súhlasíte s tým, aby legislatíva SR umožňovala interrupcie?**
  - A) áno, súhlasím
  - B) nie, nesúhlasím

6. **Viete si predstaviť, že by ste Vy alebo Vaša partnerka za určitých okolností podstúpili interrupciu?**
  - A) áno
  - B) nie

7. **Považujete eutanáziu za nemorálnu?**
  - A) áno, považujem
  - B) nie, nepovažujem

8. **Boli by ste ochotný, v prípade neplodnosti, podstúpiť IN-VITRO fertilizáciu; t.j. mimotelové oplodnenie?**
  - A) áno
  - B) nie

9. **Považujete používanie antikoncepcie, všetkých jej foriem, za morálne problematické?**
  - A) áno, považujem
  - B) nie, nepovažujem

10. **V prípade, že by ste si museli vybrať z nasledovných dvoch možností, ktorá by to bola?**
  - A) podstúpenie interrupcie
  - B) umiestnenie dieťaťa do detského domova

Pre bližšiu ilustráciu som v dotazníku poskytla aj krátke definície oboch názorových skupín, pretože každý človek by si ich mohol vysvetliť po svojom a v tom prípade, by

ľahko mohlo prísť k nedorozumeniu, alebo by to mohlo ovplyvniť výsledky dotazníka. Spomínané krátke definície boli takéto:

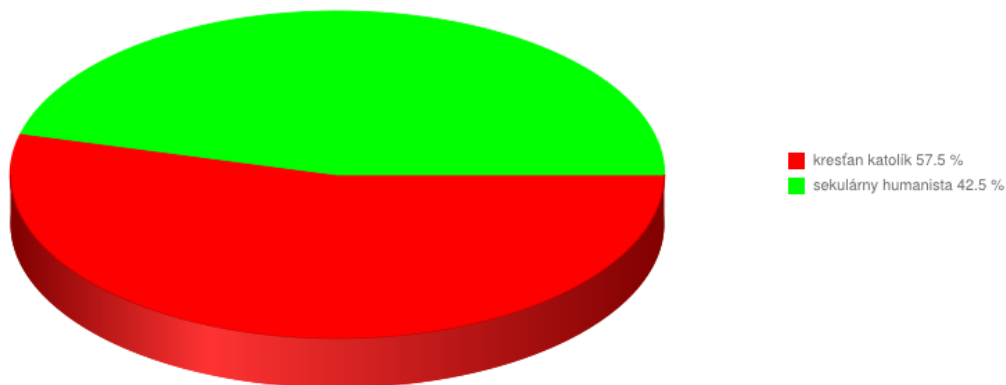
Kresťan katolík je hodnotová a názorová skupina, ktorá vyplýva z kresťanskej viery, viery v Boha. Jej morálne hranice sú vopred dané vyššou autoritou, Bohom. Spomedzi všetkých spomeniem aspoň niektoré. Ľudský život je posvätný a nedotknuteľný; dôstojnosť ľudského života vyplýva z jej hodnoty, táto hodnota vychádza z Božej lásky; ľudské telo patrí do integrity ľudskej osoby; ľudský život treba absolútne rešpektovať a chrániť už od chvíle počatia.

Sekulárny humanista ako názorová skupina má svoje morálne hranice taktiež jasne stanovené. Sekulárni humanisti sa označujú predovšetkým za racionálnych a neovplyvnených vierovyznaním. Podľa nich pochádza morálnosť z ľudskej povahy; ľudia sú sami zodpovední za budúcnosť našej planéty; všetci ľudia majú rovnaké práva a rovnakú dôstojnosť a taktiež by mali mať rovnaké možnosti bez rozdielu; sekulárni humanisti neuznávajú existenciu Boha ani ničoho nadprirodzeného a taktiež neveria v posmrtný život.

Tento originálny dotazník s názvom *Morálne hranice*, som vytvorila pomocou stránky www.dotaznicek.sk, kde som si zakúpila trojmesačnú licenciu. Spomínaná stránka mi umožnila dotazník vytvoriť, šíriť ho pomocou webového odkazu a taktiež, po ukončení, mi dodala všetky výsledky vo forme koláčových grafov k jednotlivým otázkam, spolu s percentuálnymi výsledkami a jednotlivými odpoveďami každého respondenta, ktorý dotazník vyplnil. Dotazník som šírila prostredníctvom internetu širokej verejnosti a preto si myslím, že výsledky ku ktorým som dospela, sú relevantné pre potreby môjho výskumu.

Otázka prvá: Považujete sa za: a) Kresťan katolík, b) Sekulárny humanista

1. Považujete sa za:

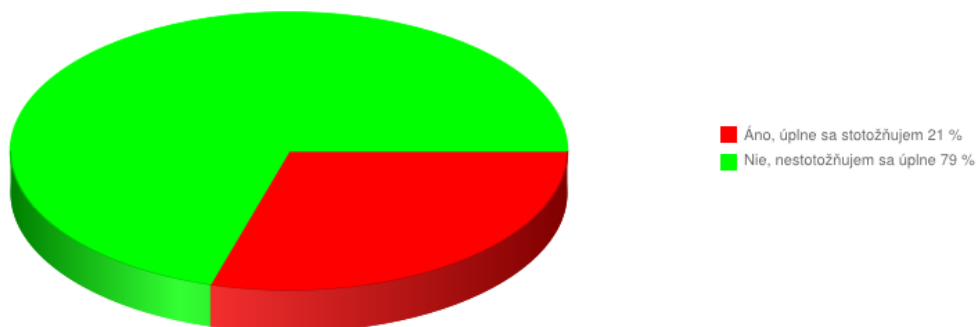

Keďže vo svojej práci porovnávam práve tieto dve skupiny, bolo dôležité, aby dotazník vyplnili iba ľudia s týmito etickými presvedčeniami. Z 200 opýtaných respondentov 115 označilo možnosť A) Kresťan katolík, čo predstavuje 57,5%. 85 respondentov označilo možnosť B) Sekulárny humanista, toto číslo predstavuje 42,5%.

Otázka druhá: Stotožňujete sa úplne s morálnymi hodnotami Vašej názorov skupiny?

a) áno, úplne sa stotožňujem, b) nie, nestotožňujem sa úplne

2. Stotožňujete sa
úplne s morálnymi hodnotami
Vašej názorov skupiny?

Z 200 opýtaných respondentov odpovedalo možnosťou A) áno, úplne sa stotožňujem 21%. Z toho 24, 34% u opýtaných katolíkov a 16,47% opýtaných sekulárnych humanistov. Oveľa vyššie číslo môžeme pozorovať pri odpovedi B) nie, nestotožňujem sa úplne a to až 79%. Možnosť B) nie, nestotožňujem sa úplne zvolilo 75,65% opýtaných katolíkov a 83,52% opýtaných sekulárnych humanistov. Tieto čísla znamenajú predovšetkým to, že veľká väčšina respondentov z oboch etických skupín sa považuje za prívržencov daných morálok, napriek tomu, že sú si vedomí faktu, že ich vlastný hodnotový systém nie je úplne totožný s hodnotami danej etickej skupiny.

Otázka tretia: Dokázali by ste akceptovať niektoré morálne hodnoty opačnej skupiny?

a) áno dokázal, b) nie, nedokázal

Z 200 opýtaných respondentov iba štyria označili možnosť B) nie, nedokázal, a to dvaja zo skupiny kresťan katolík a dvaja respondenti zo skupiny sekulárny humanista. Všetci ostatní, čo predstavuje 98% respondentov, si dokážu predstaviť, že by akceptovali niektoré morálne hodnoty opačnej skupiny. Popri výsledkoch tejto a predošlej otázky sa vynára priestor, kde by sa participanti z oboch názorových skupín mohli stretnúť v zmysle rovnakých hodnôt na niektoré etické otázky.

Otázka štvrtá: Súhlasíte s trestom smrti? A) áno, súhlasím, B) nie, nesúhlasím

Výsledky pri tejto otázke sú pomerne prekvapivé. Obe názorové skupiny totiž oficiálne odmietajú trest smrti ako vhodnú formu trestu, bez ohľadu na závažnosť spáchaného zločinu. Každá zo spomínaných skupín má síce odlišný dôvod na jeho odmietanie, ale faktom zostáva, že trest smrti je nežiaduci tak v jednej, ako aj v druhej názorovej skupine.

Z 200 opýtaných respondentov sa k možnosti A) áno súhlasím, prihlásilo 48% a to predstavuje 44 opýtaných katolíkov (38,26% z celkového množstva katolíkov) a 52 sekulárnych humanistov (61,17% z celkového množstva opýtaných sekulárnych humanistov). Tieto prekvapivé výsledky môže súvisieť s výsledkami z predošlých otázok, kde sa veľká väčšina opýtaných vyjadrila, že sa nezhodujú úplne s morálnymi hodnotami daných etických skupín.

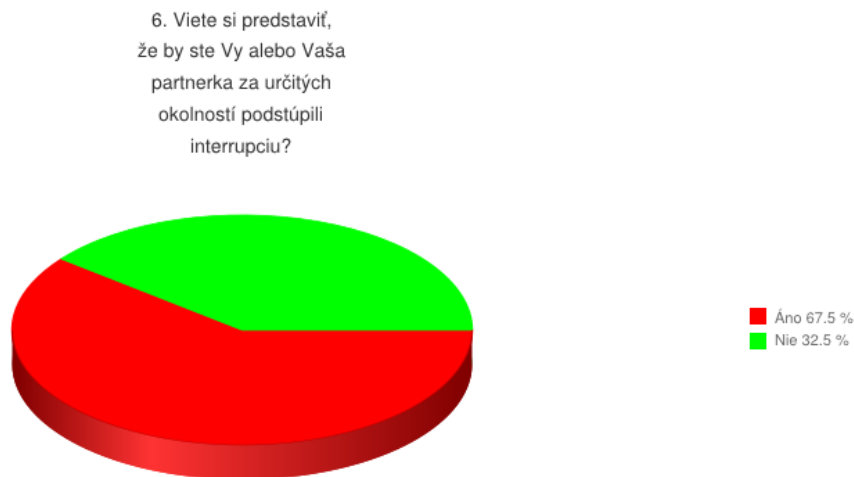
Otázka piata: Súhlasíte s tým, aby legislatíva SR umožňovala interrupcie?

A) áno, súhlasím, B) nie, nesúhlasím

Z 200 opýtaných respondentov sa väčšina, až 76,5%, priklonila k možnosti A) áno súhlasím. Napriek tomu, že v prípade katolíckej morálky sú interrupcie absolútne odmietané, dokonca za priamu účasť na výkone interrupcie hrozí najvyšší trest exkomunikácie z cirkvi. Zo 115 Katolíkov sa až 75 opýtaných priklonilo k možnosti A) áno, súhlasím a toto číslo predstavuje 65,21%. Iba 34,78% si vybralo možnosť B, čo predstavuje presne 40 respondentov. V skupine sekulárnych humanistov sa 91,76% opýtaných priklonilo k možnosti A) áno, súhlasím a iba 7 respondentov k možnosti B) nie, nesúhlasím (predstavuje to iba 8,23% z celkového počtu 85 opýtaných sekulárnych humanistov).

Otázka šiesta: Viete si predstaviť, že by ste Vy alebo Vaša partnerka za určitých okolností podstúpili interrupciu? A) áno, B) nie

Z 200 opýtaných respondentov si možnosť A) áno vybralo 67,5%. Toto číslo predstavuje 66 opýtaných katolíkov a 69 opýtaných sekulárnych humanistov. Toto číslo je veľmi dôležité, aj keď už v predošlej otázke sme mohli pozorovať súhlas s prítomnosťou interrupcií v spoločnosti, výsledky tejto otázky jasne preukázali, že viac ako polovica opýtaných katolíkov, by bola schopná interrupciu aj podstúpiť. A to napriek tomu, že etická paradigma, ku ktorej sa hlásia je striktne proti vykonávaniu interrupcií z akýchkoľvek možných príčin. Je zaujímavé, že až 16 respondentov zo skupiny Sekulárny Humanista si vybralo možnosť B) nie. Toto číslo predstavuje 18,82% z danej názorovej skupiny a 8% z celkového počtu označených odpovedí B) nie.

Zaujímavé je porovnanie výsledkov tejto otázky a otázky ohľadne trestu smrti, kde až dvojnásobne viac, 33 opýtaných sekulárnych humanistov označilo možnosť B a tak sa vyjadrili proti predčasnému ukončeniu života človeka.

Otázka siedma: Považujete eutanáziu za nemorálnu?

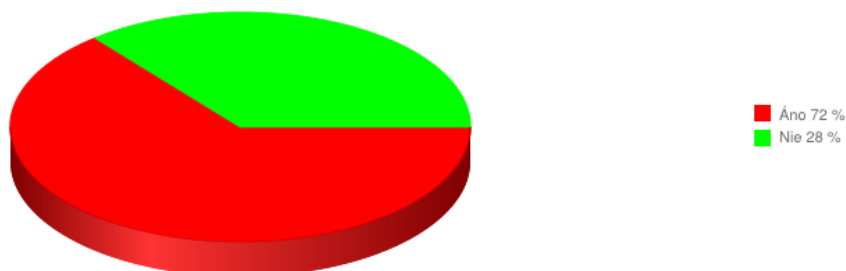
A) áno, považujem, B) nie nepovažujem

Z 200 opýtaných respondentov sa iba 22,5% priklonilo z možnosti A) áno považujem. Z tohto počtu je 21% celkového počtu opýtaných zo skupiny kresťan katolíkov. Toto číslo predstavuje 42 respondentov, čo znamená tretinu opýtaných katolíkov. Napriek tomu, že kresťanská viera jasne hovorí o tom, že jedine Boh je ten, ktorý život dáva aj berie a nikto iný sa nemôže stavať do pozície Boha. V skupine sekulárnych humanistov sú výsledky jednoznačné, iba 3 z opýtaných sa vyjadrili, že eutanáziu považujú za nemorálnu. Súhlasí to s filozofiou danej etickej skupiny, kde je kvalita života považovaná za jednu z najdôležitejších hodnôt.

Otázka ôsma: Boli by ste ochotný, v prípade neplodnosti, podstúpiť IN-VITRO fertilizáciu; t.j. mimotelové oplodnenie? A) áno, B) nie

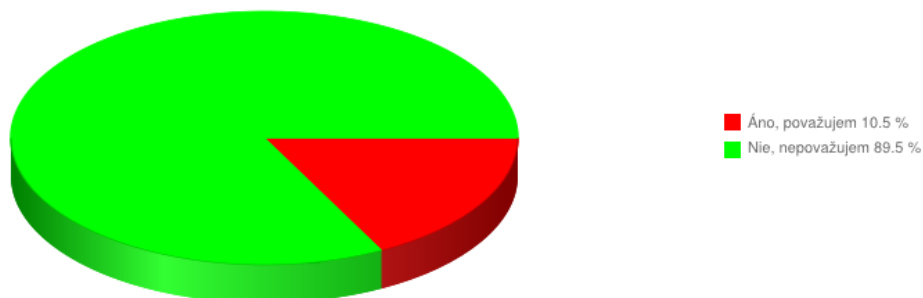
8. Boli by ste ochotný,
v prípade neplodnosti,
podstúpiť IN-VITRO
fertilizáciu; t.j. mimotelové
oplodnenie?

Z 200 opýtaných respondentov sa 72% priklonilo k možnosti A) áno, dokonca až dve tretiny opýtaných katolíkov, si vybralo možnosť A) áno. To predstavuje 64,34% z ich počtu, konkrétne 74 opýtaných katolíkov. Oficiálna katolícka morálka sa pritom k formám umelého oplodnenia vyjadruje odmietavo, pretože takéto postupy sú v rozpore s dôstojnosťou manželstva i ochranou ľudského života. Zo skupiny sekulárnych humanistov sa 15 respondentov priklonilo k možnosti B) nie a toto číslo predstavuje 7,5% z celkového počtu opýtaných.

Otázka deviata: Považujete používanie antikoncepcie, všetkých jej foriem, za morálne problematické? A) áno, považujem, B) nie, nepovažujem

9. Považujete používanie antikoncepcie, všetkých jej foriem, za morálne problematické?

Z 200 opýtaných respondentov sa iba 10,5% priklonilo k možnosti A) áno, považujem, napriek tomu, že katolícka cirkev sa jednoznačne vyjadruje, že používanie antikoncepčných prostriedkov je v štandardných prípadoch považované za nemorálne, dokonca v niektorých prípadoch sa jej užívanie považuje za priamy potrat. Napriek tomu sa až 83,47% opýtaných katolíkov vyjadrilo, že používanie všetkých foriem antikoncepcie nepovažujú za morálne problematické. V skupine sekulárnych humanistov sa dvaja respondenti z celkového počtu 85 opýtaných prekvapivo priklonili k možnosti A) áno, považujem.

Otázka desiata: V prípade, že by ste si museli vybrať z nasledovných dvoch možností, ktorá by to bola?

A) podstúpenie interrupcie B) umiestnenie dieťaťa do detského domova

Z 200 opýtaných respondentov sa 52,17% opýtaných katolíkov priklonilo z možnosti A) podstúpenie interrupcie a 47,82% odpovedalo možnosťou B) umiestnenie dieťaťa do detského domova. Pri skupine sekulárnych humanistov sú výsledky oveľa jasnejšie, až 78,82% respondentov sa priklonilo k možnosti A) podstúpenie interrupcie. Táto odpoveď je v súlade s filozofiou sekulárneho humanizmu, kde sa hovorí, že žena má právo rozhodnúť sa pre podstúpenie interrupcie.

Z tohto konkrétneho dotazníku je celkom jasne vidieť, že ľudia, napriek participácii v jednotlivých názorových skupinách, majú často krát svoj vlastný hodnotový systém. Dokonca, že participanti týchto dvoch, na prvý pohľad celkom opačných morálok, môžu vo veľa prípadoch mať úplne rovnaký názor na konkrétne etické dilemy. Vzorka 200 respondentov určite nie je dostatočná, v zmysle vytvorenia si celospoločenského obrazu, ale pre potreby môjho výskumu je postačujúca. Myslím si, že tento dotazník a výskum, ktorý som prostredníctvom neho vykonala a taktiež aj výsledky pri jednotlivých otázkach jasne preukázali, že vynára sa priestor na nájdenie

niektorých spoločných odpovedí na otázky, ktoré dlhé roky rozdeľujú tieto dve názorové skupiny. Prieskum preukázal, že rozdelenie do skupín je v podstate orientačná a participácia jednotlivých členov nezaväzuje k slepému dodržiavaniu jednotlivých pravidiel. Každý človek je osobnosť a každý má svoj vlastný rebríček morálnych hodnôt.

6. KAPITOLA

Záver

V bakalárskej práci som sa venovala vytýčeniu morálnych hraníc názorových skupín *kresťan katolík* a *sekulárny humanista* a tomu, do akej miery je človek ovplyvnený príslušnosťou k danej skupine. Sústredila som sa predovšetkým na občanov Slovenskej republiky v začiatku 21. storočia a mojom snahou bolo dokázať, že človek, napriek príslušnosti k jednej či druhej názorovej skupine, má stanovený vlastný rebríček morálnych hodnôt a etických hraníc.

Na záver predkladanej práce možno zhrnúť, že sa mi podarilo stanovenú hypotézu potvrdiť. Teoreticky jasne vytýčený dualizmus názorových skupín *kresťan katolík* a *sekulárny humanista* nie je v praxi absolútny, toto rozdelenie môžeme považovať skôr za orientačné. V rámci oboch názorových skupín existujú jedinci, ktorých morálne hranice ďaleko presahujú jasne stanovené hranice daných názorových skupín. Pri určitých etických dilemách sa príslušníci oboch skupín môžu dokonca zhodnúť na spoločnom stanovisku, a to napriek tomu, že oficiálne etické postoje ich názorových skupín k danej dileme sú úplne, alebo aspoň čiastočne, opačné.

Svoju hypotézu som sa rozhodla dokazovať prostredníctvom dotazníku. Napriek enormnej snahe som nenašla žiadne už existujúce prieskumy verejnej mienky, ktoré by zároveň zahŕňali otázku príslušnosti k daným názorovým skupinám a zároveň odpovede na otázky ohľadne etických problémov súčasnosti. Vytvorila som preto originálny dotazník, ktorý pozostával z desiatich otázok. Dotazník som prostredníctvom internetu predložila skupine 200 respondentov. Je dôležité pripomenúť, že daný dotazník je čisto ilustratívny a v žiadnom prípade ho nemôžeme považovať za reprezentatívny. Je možné, že v prípade reprezentatívnej vzorky respondentov by výsledky mohli byť výrazne iné. Napriek tomu výsledky, ktoré sa ukázali, po vyhodnotení potvrdili moju hypotézu.

Z 200 opýtaných respondentov sa 115 prihlásilo k skupine *kresťan katolík* a 85 k skupine *sekulárny humanista*. Už pri druhej otázke sa však viac ako dve tretiny

všetkých respondentov vyjadrili, že sa s danou názorovou skupinou nestotožňujú úplne. Až 98% sa dokonca vyjadrilo, že by dokázali akceptovať niektoré morálne hodnoty opačnej skupiny. Veľmi prekvapivé výsledky odhalila otázka číslo 4 ohľadom trestu smrti, kde sa polovica opýtaných vyjadrila, že s trestom smrti súhlasia. A to napriek tomu, že obe názorové skupiny takýto spôsob trestu odmietajú. Je zaujímavé, že viac ako polovica opýtaných katolíkov sa kladne postavila k otázke interrupcií. Viacerí z nich dokonca odpovedali, že by za určitých okolností interrupciu podstúpili. Prekvapivé boli tiež odpovede k otázke morálnosti eutanázie, kde sa až dve tretiny opýtaných vyjadrilo, že eutanáziu nepovažujú za nemorálnu. Podobné výsledky boli aj v ostatných otázkach.

Výsledky skupiny *kresťan katolík* sú jednoznačne prekvapivé svojou otvorenosťou voči oficiálne nekatolíckym postojom v daných etických dilemách. Skupina *sekulárny humanista* vo väčšine prípadov potvrdila hodnoty danej názorovej skupiny. Myslím, že daný dotazník v podstate preukázal orientačné rozdelenie participantov daných skupín. A že sa vytvoril priestor, kde sa zdanlivo úplne opačné názorové skupiny môžu zhodnúť na spoločnom stanovisku. Tieto výsledky môžu byť užitočné pri hľadaní konsenzu ohľadom etických dilem v rámci celej spoločnosti.

Zoznam bibliografických zdrojov

Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. (2011). *Secular*. Cit. 7.

Apríl 2012. Dostupné na Internete: Cambridge Dictionaries Online:

<http://dictionary.cambridge.org/>

Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. (2011). *Secular Humanism*.

Cit. 7. Apríl 2012. Dostupné na Internete: Cambridge Dictionaries Online:

<http://dictionary.cambridge.org>

Ďačok, J. (n. d.). *Dignitas personae*. Cit. 27. Február 2012. Dostupné na Internete:

Konferencia Biskupov Slovenska: <http://www.kbs.sk>

Delfová, H., Georg-Lauerová, J., Hackeneschová, C., & Lemckeová, M. (1993).

Dobro. In H. Delfová, J. Georg-Lauerová, C. Hackeneschová, & M. Lemckeová,

Lexikón Filozofie (s. 65-66). Bratislava: Vydavateľstvo Obzor.

Delfová, H., Georg-Lauerová, J., Hackeneschová, C., & Lemckeová, M. (1993).

Humanizmus. In H. Delfová, J. Georg-Lauerová, C. Hackeneschová, & M.

Lemckeová, *Lexikón Filozofie* (s. 111). Bratislava: Vydavateľstvo Obzor.

Delfová, H., Georg-Lauerová, J., Hackeneschová, C., & Lemckeová, M. (1993).

Mravnosť. In H. Delfová, J. Georg-Lauerová, C. Hackeneschová, & M. Lemckeová,

Lexikón Filozofie (s. 189). Bratislava: Vydavateľstvo Obzor.

Hrehová, H. (2008). Dominkánska škola a sv. Tomáš Akvinský. In A. e. Remišová,

Dejiny etického myslenia v Európe a USA (s. 144-148). Bratislava: Kalligram.

Katechizmus, K. C. (1998). Človek, Boží Obraz. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s.

438). Trnava: Spolok svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Desať prikázaní. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s.

511). Trnava: Spolok svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Piate Prikázanie. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s.

552). Trnava: Spolok svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Piate Prikázanie. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s.

548). Trnava: Spolok svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Piate Prikázanie. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s.

551). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. c. (1998). Potrat. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s. 551). Trnava:

Spolok Svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Potrat. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s. 552). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Šieste Prikázanie. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s. 571). Trnava: Spolok svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Šieste Prikázanie. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s. 564). Trnava: Spolok svätého Vojtecha.

Katechizmus, K. C. (1998). Šieste Prikázanie. In *Katechizmus Katolíckej Cirkvi* (s. 577). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha.

Konferencia Biskupov Slovenska. (n.d.). *Vysvetlenie Kongregácie pre Náuku Viery Ohľadom Umelého Potratu*. Cit. 20. Apríl 2012. Dostupné na Internete: Konferencia Biskupov Slovenska: <http://www.kbs.sk>

Kurtz, P. (1980). *A Secular Humanist Declaration*. Cit. 25. November 2011. Dostupné na Internete: Introduction: <http://www.secularhumanism.org>

Kurtz, P. (1980). Deklarace sekulárního humanismu. Free Inquiry.

Kurtz, P. (3. November 1999). Humanistický Manifest 2000. Free Inquiry.

Pápež Ján Pavol II. (n. d.). *Evangelium Vitae*. Cit. 27. Február 2012. Dostupné na Internete: Konferencia Biskupov Slovenska: <http://www.kbs.sk>

Prometheus, S. (n.d.). *Spoločnosť Prometheus*. Cit. 25. November 2011. Dostupné na Internete: O Nás: <http://www.prometheus.sk/>

Štatistický úrad, S. r. (2012). *Obyvateľstvo SR podľa náboženského vyznania - sčítanie 2011, 2001, 1991*. Cit. 9. Apríl 2012. Dostupné na Internete: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky: <http://portal.statistics.sk>

Štatistický Úrad, S. r. (30. Máj 2011). *Regionálna databáza*. Cit. 25. November 2011. Dostupné na Internete: Počet obyvateľov ku koncu obdobia (31.12.) podľa Slovenská republika, 5 ročná veková kategória, pohlavie a rok: <http://portal.statistics.sk>

Štatistický Úrad, S. r. (2012). *Výsledky Sčítania Obyvateľov, Domov a Bytov 2011*. Cit. 20. Apríl 2012. Dostupné na Internete: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky: <http://portal.statistics.sk>

Višňovský, E. (2008). Richard Rorty. In A. e. Remišová, *Dejiny Etického Myslenia v Európe a USA* (s. 616-620). Bratislava: Kalligram.

Dotazník som vyhotovila pomocou webovej stránky www.dotaznicek.sk